

att med alla till buds stående medel bekämpa och försöka avlägsna krigsfaror, var de än må förekomma;

att som människosläktets fiender brännmärka alla dem, som hetsa till och förbereda krig;

att understödja strävandena för samförstånd, folkförsoning och fred i världen.

Vägen till världsfredens säkerställande ser mötet i en utvidgning av Nationernas förbund till att omfatta Amerikas förenta stater, Tyskland och Ryssland, i en utveckling av Nationernas förbund till ständig medlare i alla tvister mellan folken samt i en allmän avrustning.

Genom hängivet arbete för dessa ideal skall kulturen tryggas mot faror av nya krig och den för dagens världsdemonstrationer gemensamma parollen: Aldrig mera krig! förverkligas.

Partistyrelsen utgav dessutom ett särskilt fredsmärke, som försålades i över 100,000 exemplar.

Andrakammarvalen.

Vid 1924 års partikongress behandlades ingående partiets ställning till de förestående andra-kammarvalen. Valprogrammet diskuterades av kongressen på grundval av ett av partistyrelsen uppgjort utkast. Detta utkast godkändes i princip och det uppdrogs åt partistyrelsens verkställande utskott att slutgiltigt fastställa valprogrammets ordalydelse. Programmet hade den vanliga formen av ett manifest till Sverges arbetande folk.

Det lydde:

I september månad skall Sverges folk skrida till val av riksdagens andra kammare för en period av fyra år. Vad skall denna period innebära? Skall den bli en folkliga synpunkter en stillaständets, måhända bakåtsträvandets eller skall den bli en framstegets period, som öppnar nya möjligheter till större social och ekonomisk rättfärdighet och till en fördjupad demokratisering av samhället? Däröver har folket i val att själv bestämma. Väljer det socialdemokratiskt i ännu större utsträckning än förut, så hjälpas de element, som leva i betryck på samhällets skuggsida. Väljer det åt höger så vältras stenar i vägen för allt politiskt och socialt framstegsarbete och möjliggöres en politik, som gynnar det egendomsbesittande fåtalet i samhället på övriga medborgares bekostnad. Väljarna ha ordet och kunna säga, vilken väg de vilja att utvecklingen skall gå!

Efter årslånga utredningar, sedan en högerregering trätt till med försvarsfrågan som sin nästan enda programpunkt, men riksdagen förkastat alla positiva förslag till lösning, har frågan skjutits fram till främsta platsen i valrörelsen. Socialdemokratien motsätter sig med hela sin energi varje militaristisk lösning av försvarsfrågan. Vårt parti kallade redan före världskriget

vid valen 1911 och 1914 Sverges folk till samling kring djuggående besparingsprogram. Detta hade redan för 10 à 15 år sedan goda skäl för sig. Numera kan ingen verklighetstrogen, resonlig opposition riktas mot socialdemokratins nedskrivningskrav.

Under förutsättning att Sverges folk självt står fast vid sin sekelgamla fredsvilja äro de direkta krigsriskerna så avlägsnade att ingen vågar peka på dem. Vårt land har numera ingen gemensam gräns med en stormakt. Den ryska fara, genom vilken militaristerna under årtionden hållit stora delar av vårt folk i ständig bävan, kan icke längre med någon effekt agitatoriskt utnyttjas. Men även de indirekta riskerna minskas ständigt genom de militaristiska och reaktionära elementens internationella tillbakaträngande. De demokratiska och socialistiska krafternas framsteg vid de engelska och franska valen ha skapat nya reala förutsättningar för en fredlig lösning av de internationella problemen efter världskriget.

Det är i denna situation, som högern säger vårt svenska folk: fortsätt att rusta så långt krafterna på något sätt räcka! I samma situation säger socialdemokratin: tag ett bestämt steg på nedrustningsväg! Avlyft så mycket av militarismen som nu överhuvud är möjligt i ett enda slag! Socialdemokratin vill avrustningen utan baktankar, däri skiljande sig från kommunisterna, vilka visserligen yrka det nuvarande militärväsendets avskaffande, men samtidigt kräva en militarism enligt ryskt mönster. I överensstämmelse med sin gamla realistiska politik vill socialdemokratin dels att avrustning skall ske successivt och dels att garantierna för ett orubbat fredstillstånd skola utbyggas och göras fastare genom den internationella rättens utveckling och genom en kraftig utvidgning av Nationernas förbunds roll i den internationella politiken. Men även den som vill genomdriva en radikal minskning av militärbördorna, har skyldighet att se till att de kostnader som efter nedrustningen ändå gå till ett militärväsende bliva så väl använda som möjligt. Nedrustning skall icke ske i blindo, utan rationellt. Därför innefattar det socialdemokratiska besparingsprogrammet en ytterst radikal minskning av armén, men endast en mindre minskning av flottan samt ett modernt organiserat flygväsen. Med den nedskärning av armén till hälften, som socialdemokraterna föreslå, följer indragningen av ett stort antal regementen. Denna indragning är oundviklig, om man överhuvud vill genomföra ett nedrustningsförslag, men ingen är blind för att de av indragningen drabbade förläggningssorterna böra på ett rimligt sätt ersättas för direkta förluster. Socialdemokratin önskar dock icke endast en omedelbar besparing på uppemot 50 miljoner kr., utan även en betydande nedsättning av övnings tiden för de värnpliktiga.

Vinna socialdemokratins strävanden efter nedrustning det understöd från väljarna, på vilket vi hoppas, så markerar Sverge ånyo sin ledande ställning bland de stater, vilka i handling bevisa sin orubbliga fredskärlek och sin energiska fredsvilja. Till befrämjande av en sådan politik, som bör ligga särskilt dem varmt om hjärtat, kunna Sverges kvinnor vid valet avgörande ingripa.

Lika bestämt som socialdemokratin vill sätta in sin kraft på att avmilitarisera vårt land, vill den också låta hela sin politik ledas av den grund-

satsen, att samhällets betryckta element främst skola hjälpas till bättre och ljusare förhållanden. De mindre bemedlades bostadsbekymmer, arbetarnas trygghet mot icke självförvållade lidanden, småböndernas skyddande mot bolagsväldet, arrendatorernas anspråk på en förbättrad ställning, jordbruksarbetarnas hopp om egna jordbruk, utbyggande och förenkling av socialförsäkringen, en fortskridande demokratisering av skolväsendet, skattebördornas rättvisa fördelning efter den ekonomiska bärkraften både kommunalt och statligt, allt detta ligger socialdemokratien lika varmt om hjärtat. Överallt kan samhället, om dess ledning lägges i rätta händer, ingripa till skydd för de värnlösa mot de alltjämt ekonomiskt maktägande.

Den stora socialdemokratiska offensiven i jordfrågorna vid årets riksdag har lett till vissa resultat. Riksdagen har sålunda av regeringen begärt förslag om en social arrendelag, om lag till förhindrande av bulvanskap för bolags jordförvärv och om vanhävdslag. Men partiets offensiv har också avslöjat var de borgerliga partierna sätta in sitt huvudmotstånd.

Hittills ha försöken att genomföra en jordlagstiftning som tillgodoser arrendatorernas och torparnas intressen i stort sett strandat på de olika borgerliga partiernas hårdnackade motstånd. Samma borgerliga partier ha slagit vakt om godsägare och bolagsväldet över jorden mot socialdemokratiens ansträngningar att få till stånd en expropriationslagstiftning, som skulle möjliggöra upplåtelse av odlad jord till lantarbetarna och andra, som önska bli sina egna. Även försöken att sätta effektiva gränser för jordjobberiets framfart har mött ett bestämt nej från den borgerliga majoriteten i första kammaren.

Det fattiga, ofria och betryckta landsbygdsfolkets önskemål ha sitt bästa stöd hos socialdemokratien. Detsamma är självfallet förhållandet med industriarbetarnas strävanden. Industriarbetarna utgöra ju själva kärnan i det socialdemokratiska partiet och ha under flera årtionden utgjort huvudtruppen i de politiska framstegens armé. Om det skall lyckas att skapa en tillfredsställande arbetslöshetsförsäkring, om det skall gå att bevara lagen om 8 timmars arbetsdag, måste den svenska politiken ledas efter socialdemokratiska riktlinjer, vilket åter förutsätter en väsentligen förstärkt socialdemokratisk riksdagsrepresentation. I arbetslöshetsförsäkringen fullfölja de borgerliga partierna samma politik, som ledde till den socialdemokratiska regeringens fall år 1923. Och ingen högerregering kommer att föreslå förnyelse av lagen om 8-timmarsdagen, då denna år 1926 utlöper. Lönlöst vore också att under borgerlig regering vänta sig något, även det allra minsta steg, på den industriella demokratiens väg.

Högern räknar uppenbarligen på en valseger i försvarsfrågans tecken. Detta måste förebyggas och förhindras, ty en högerseger skulle icke endast betyda en fortsatt onödigt betungande militärbörda, utan även att allt reformarbete till de stora arbetande massornas förmån skulle förklaras. Redan störtandet av den Brantingska regeringen, då denna kämpade för de arbetslösas rätt, medförde avbrytandet av en löftesrik reformverksamhet till främjandet av en demokratisk politisk utveckling, inriktad på de sociala missförhållandenas undanröjande. Högerval skulle göra detta avbrott definitivt för en lång följd av år och hota 8-timmarslagens existens. I stället för sociala reformer skulle vi få militarism, en ökad skattebelastning

av de mindre inkomsttagarna och höjda tullar, för vilket högern som parti under de gängna riksdagarna utan framgång kämpat.

Detta får icke ske. Tvärtom måste krafterna spännas till det yttersta för skapandet av ett fast parlamentariskt underlag för en socialdemokratisk reformpolitik. Det gäller att under valen åstadkomma en samling kring socialdemokratin, som bär denna fram till seger. Det gäller att giva andra kammaren en sådan sammansättning, att en socialdemokratisk regerings existens icke blir beroende av halvheten, tveksamheten och nyckerna hos en liten falang av borgerliga vänstermän, som så snart någon verklig livsfråga för de arbetande klasserna står på dagordningen slå följe med högern och skapa en ständig osäkerhet för allt energiskt socialt reformarbete.

Fram till val för socialdemokratin, män och kvinnor!

Sverges socialdemokratiska arbetareparti:

H. j. Branting.
Ordförande.

Gustav Möller.
Sekreterare.

Detta manifest utsändes till väljarna i en upplaga av 1,000,000 exemplar, vilken distribuerades genom partidistriktet och betalades av partikassan.

Från Tidens förlag utgavs följande vallitteratur: Gustav Möller: Vad vi vilja; P. Albin Hansson: Samtal i försvarsfrågan; Per Edvin Sköld: Hur tullarna verkat; Ernst Hage: Socialdemokratisk politik i riksdagen 1924; Rickard Lindström: Arbetarepartiet kan segra och Den kommunistiska politiken; samt Henning Thylin: Äglösa, några blad ur historien om bankernas och bolagens välde över den svenska jorden. På partiets bekostnad tillställdes de socialdemokratiska valledarna i de flesta av landets valdistrikt Hages skrift om Socialdemokratisk politik vid riksdagen 1924 och Lindströms Arbetarepartiet kan segra. Av Hages skrift utsändes sålunda gratis 10,500 exemplar och av Lindströms 9,000 exemplar.

Sex olika valaffischer utsändes också gratis från partiexpeditionen till landets alla arbetarekommuner. Samtliga voro tecknade av Ivar Starkenberg.

Partistyrelsens verkställande utskott beslöt i juni månad att utsända två agitationsturnéer pr automobil att börja den 1 juli och pågå till valdagen. Den 1 augusti utsändes dessutom en tredje turné, som likaledes pågick till valdagen den 21 september. För